

הלכה למשה מסיני: ושורה הוא שיהיו צטורה אחת צקו אחד. ומוקפות עטרה שיהיו צקשת עגולה או כדמות קשת. ועטרה הוא הכתר, וזו לורתן [ראה ציור א בשוליים]: ז מה שאמר רבן שמעון בן גמליאל

שורה. שנטועות צמקוס אחד כחומה ואינן מפוזרות. אין חורשין אלא לורכן. משום דכשמפוזרות נראה כחורש לזורך האילן, אבל היכא דקיימן צמקוס אחד נראה כמתקן את הארץ לזורך שביעית ולא לזורך האילנות.

עין משפט נר מצוה
ה' מ"א פ"ג מהל' שמיטה ויוזל ה"ו. ז מ"א פ"ג מהל' שמיטה ויוזל ה"ו. ח מ"א פ"ג מהל' שמיטה ויוזל ה"ו. ט [ועיי' צמ"י פ"י מהל' מעשר שני ה"ו יג סגמ עשין קלו טו"ע י"ד ק"י ר"ד סעיף יח ועיי' צנו"כ].

רמב"ם דפוס ישן
ושורה. היא שיהיו בשורה אחת על קו אחת, ומוקפות עטרה להיות כקשת מעגולה או דומה לקשת וזו היא צורתה:

ז דברי רבן שמעון בן גמליאל הם בענין דלעת יונית בלבד מפני שהיא גדולה והיא כמו אילן והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ח עד שיחולו. פ"על נגזר ממלת חול ור"ל שיקראו נטיעות כל זה שנים שהם ערלים בלבד וזה אם יפדה נטע רבעי שבהם, ואם הרביעית שהיא קדש וכן אמרו עד שיעשו חולין מאליהם ר"ל בשנה החמישית: ור' עקיבא אמר נטיעה כשמה. ורצה לומר שגלך בה אחרי מנהג הלשון וכל מה שיקראו בני אדם נטיעה היא נטיעה הנאמר עליה עשר נטיעות לתוך בית סאה: אי"ן שנגמם והוציא חל"פין. פירוש האילן כשיכרת ועוד יחלוף א"ר שמעון שאם כרתו אותו עד שלא נשתייר ממנו על פני הארץ אלא פחות מטפח יהיה הצומח בו כנטיעות ואם הוא יותר מטפח יהיה הצומח בו כאילן. וכבר נתבאר לך בלא ספק ההפרש בין

ראש השנה היו עשויות שורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן: ז הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה רבן שמעון בן גמליאל אומר כל² עשורה דלועים לבית סאה חורשים כל בית סאה עד ראש השנה: ח עד אימתי נקראו נטיעות רבי אלעזר יהושע אומר בת³ שבע שנים רבי עקיבא אומר נטיעה^ו כשמה. ה אילן

והייתה הלכה לך ויחנה הלכה שאלו נקשו לתרושו. פירוש. עשר נטיעות הלכה למשה מסיני, דחקה תורה על ממונן [של ישראל]¹² שאם לא יתרוש להן מתייבשות לאין כחן יפה חזקנות, ויחנה הלכה נטיעות על מנת שגם צזקנות אם מצקש לתרוש יתרוש. ומימה¹³ ללא קאמר הללו והתירוס [כדליתא צפ"ק דמועד קטן (דף ג:)]: ז הנטיעות והדלועין מצטרפין. צירושלמי (ה"ו) אמרין והוא שהנטיעות רבות על הדלועין. והא דתניא ג' קישואין ג' דלועין וד' נטיעות מצטרפין, מוקי לה צירושלמי כרבן שמעון צן גמליאל דאמר כולן דלועין חורשין. וזללעת יונית היא מתני'¹⁴: ח עד שיחולו. שיעשו הפירות חולין. ואמרין בירושלמי (סס) מהו [עד] שיחולו עד שיפדו או עד שיעשו חולין מאליהן, רבי אבא צר יעקב [צסס ר'] כיני מתני' עד שיעשו חולין כל פרוי קדש הילוליס: נטיעה כשמה. צת שנתה:

כלומר צשנה החמישית: ור' עקיבא אומר נטיעה בשמה ר"ל שהולכין בה כהוראת הלשון, וכל שקוראין לה צני אדם נטיעה הרי היא נטיעה שנאמר עליה עשר נטיעות לתוך בית סאה: אי"ן שנגמם והוציא חל"פין האילן שנקצן וצוץ הצמיח, ואומר ר' שמעון שאם נקצן עד שלא נשתייר ממנו סמוך לארץ אלא פחות מטפח, מה שזומח ממנו הוא כנטיעה, ואם קצן האילן למעלה מטפח, מה שזומח ממנו כאילן. וכבר נתבאר לך צלי ספק שההצדל צין הנטיעה והאילן, שהאילנות שלשה לבית סאה, והנטיעות עשר לבית סאה [מאליהן]. והיינו שנה חמישית, דשנה רביעית עדיין

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

ועכשיו למה חורשין אפילו בזקנות א"ר יוחנן זו המשנה הלכה למשה מסיני ויחנה הלכה נטיעות על מנת שאם בקשו לתרוש יתרושו. אימתי, כשמפוזרות. אבל אם היו נטועות במקום אחד בשורה פ"י כחומה, ומוקפות¹ עטרה אין חורשין להן אלא צורכן. ולא דמו למפוזרות ששם על ידי שמפוזרות בתוך בית סאה את רואה אותה כאילו מליאה אבל הכא כולן נתונין במקום אחד. מוקפות¹ עטרה. מוקפות בנין סביב להן כדתנן בכלים (פ"ה מ"ג) עטרת כירה טהורה, דכתיב (זכריה ו) והעטרות תהיה וגו'. ז הנטיעות והדלועין מצטרפין לתוך בית סאה. תניא [בתוספתא]

ג' קישואין וג' דלועין וד' נטיעות מצטרפות וחורשין כל בית סאה בשבילן. י דלועין לבית סאה כו'. [בירושלמי] א"ר חנינא² בר הלל מסתברא בדלעת יונית. ח עד אימתי נקראו נטיעות ר' אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו. פ"י עד שיעשו חולין מאליהן עד ה' שנים דשנה רביעית אכתי (ויקרא יט) כל פרוי קודש הלולים הוא. תניא רבי אומר אלו הן נטיעות בנות ה' בנות ו' בנות ז', בגפנין בנות ה', בתאנין בנות ו', בזיתים בנות ז'. ר' יהושע אומר בת ז' שנים. נקראת נטיעה אפי' גפן. ר' עקיבא אומר נטיעה כשמה. פ"י בת שנתה. אי"ן שנגמם. פ"י שנחתך.

הערות לר"ש
12 מלאכ"ש. י"ג ר' יוחנן אזיל לשיטתו שכן בהלכה ראשונה פריך אין ב"ד יכול לבטל כו' ומשני ר' יוחנן שאם בקשו לתרוש יתרושו ונתה פריך והלא כאן משמע מהלכה ומשני ג"כ בשעה שניחנה כו' (הג' הגר"א). 14 בהג' הגר"א נוסף: ז"ל הירושלמי (לגירסת רבינו) והוא שיהיו הנטיעות רבות על הדלועין התיב ר' מנא ג' קישואין ג' דלועין וד' נטיעות מצטרפות, ר' חנינא בריה דר' הלל בעי לא מסתברא אלא בדלעת יונית לא אחיא אלא על סיפא רשב"ג אומר כל עשורה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה ר"ח בדר"ה בעי לא מסתברא אלא בדלעת יונית.

פירוש הרא"ש
והוא שצרו נטיעות על הדלועין, והא דתניא ג' קישואין וג' דלועין וד' נטיעות מצטרפין מוקי לה צירושלמי כרבן שמעון צן גמליאל דאמר כולן דלועים חורשין, והיכא דמקלקן קישואין ונטיעות [ודלועין] רוצא, (ד) כל' חד מנייהו מצטרפין. וזללעת יונית מייירי מתני': ח עד אימתי וכו' עד שיחולו. ירושלמי. מהו שיחולו שיפדו או עד שיעשו חולין מאליהן ומסיק עד שיעשו חולין מאליהן והיינו שנה חמישית: נטיעה כשמה. צת שנתה:

ליקוטים
ז. ברא"ש. ודוקא עשורה וכו' עומדין ליעקר. ראה ליקוטים להלן עמ' קצט. ז. במשנה. רשב"ג כל עשורה דלועים כו'. בירושלמי מוקי לה בדלעת יונית דוקא, והתיר"ט ר"ל דת"ק לא פליג ולכן פסק הרמב"ם בפירושו כרשב"ג, אבל בחיבורו לא העתיק דבריו, מוכח דחזרו בו וס"ל דת"ק פליג דיונית שוה לשארי דלועין. ונ"ל ראה לדעתו [שבחיבורו מהירושלמי דכלאים ספ"ב דחשיב שם דברים שחלוקה דלעת יונית משארי דלועין ולא חשיב להך דהכא בהדייהו (רש"י)]. ח. במשנה. עד שיחולו. ראה ליקוטים בעמוד הבא. רע"א נטיעה. ראה ליקוטים בעמוד הבא.

1 כנדצ"ל.